

## HOẠT ĐỘNG HƯỚNG DẪN PHẬT TỬ Ở TỈNH ĐỒNG THÁP HIỆN NAY

*Tóm tắt:* Phật giáo đến Đồng Tháp vào thế kỷ XVII, trải qua quá trình phát triển đã có nhiều đóng góp rất ý nghĩa cho việc “hộ quốc an dân”. Ngày nay, Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp tiếp tục kế thừa thành tựu trong quá khứ, thúc đẩy hoạt động giáo dục và đào tạo tăng, ni ở các cấp Phật học, tổ chức nhiều hình thức giảng dạy Phật pháp cho Phật tử tại các đạo tràng, lớp giáo lý, khóa tu. Ngoài việc giảng dạy Phật pháp, tăng ni các chùa còn hướng dẫn Phật tử làm từ thiện để hỗ trợ cho xã hội. Cho đến nay, các nghiên cứu về Phật giáo ở Đồng Tháp còn hạn chế. Trong đó, lại càng thiếu vắng nghiên cứu về hiệu quả của hoạt động hướng dẫn Phật tử. Nghiên cứu của chúng tôi do đó góp phần cho nghiên cứu về thực trạng hoạt động hướng dẫn Phật tử ở tỉnh Đồng Tháp nói riêng và tình hình Phật giáo ở Đồng Tháp nói chung. Bài viết này là kết quả của khảo sát thực tế tình hình hướng dẫn Phật tử tại địa bàn tỉnh, tập trung vào đánh giá hiệu quả hoạt động này. Kết quả nghiên cứu có thể hỗ trợ cho việc phát huy những điểm mạnh, đồng thời tìm giải pháp để khắc phục những hạn chế để hoạt động hướng dẫn Phật tử ngày càng phát huy hiệu quả.

*Từ khóa:* Hướng dẫn; Phật tử; Phật giáo; Đồng Tháp.

### 1. Giới thiệu chung

Theo nhiều nguồn tài liệu khác nhau, Phật giáo xuất hiện ở Đồng Tháp vào khoảng giữa thế kỷ XVII. Vào những thập niên cuối thế kỷ XVIII, nhiều chùa đã được xây dựng, như: Thanh Lương (huyện Cao Lãnh), Phước Thạnh (thành phố Sa Đéc), Đức Long (huyện Lai

---

\* Nghiên cứu sinh Học viện Khoa học xã hội.

Ngày nhận bài: 04/6/2021; Ngày biên tập: 30/9/2021; Duyệt đăng: 21/10/2021.

Vung)... Đến thế kỷ XIX đã có gần 50 ngôi chùa rải rác khắp nơi trong tỉnh. Vào những năm đầu thế kỷ XX, trong phong trào Đông Du (1907-1908), chùa Linh Sơn (huyện Cao Lãnh) là nơi hội họp của các sĩ phu yêu nước. Trong phong trào chấn hưng Phật giáo nửa đầu thế kỷ XX, sư Thiện Chiếu, một nhà sư cách mạng, đã về chùa Hòa Long thuyết pháp. Trong kháng chiến chống Pháp và Mỹ, phần lớn tăng ni, Phật tử hoặc trực tiếp tham gia, hoặc ủng hộ Cách mạng dưới nhiều hình thức khác nhau. Trong kháng chiến chống Mỹ, có những chùa là trạm giao liên, là nơi nuôi giấu cán bộ với nhiều hầm bí mật<sup>1</sup>.

Hiện nay, ở tỉnh Đồng Tháp chỉ có Phật giáo Bắc tông và Phật giáo Khất sĩ, không có sự hiện diện của Phật giáo Nam tông. Về quy mô, thống kê của cơ quan chức năng tỉnh Đồng Tháp cho thấy vào năm 2020 Phật giáo ở Đồng Tháp có số chức sắc là 525, chức việc là 85 và tín đồ là 9.855. Theo số liệu này, Phật giáo là tôn giáo lớn nhất ở Đồng Tháp. Từ khi Ban trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp được thành lập năm 1982 đến nay đã trải qua 8 kỳ Đại hội. Về sinh hoạt Phật giáo, ở các cơ sở Phật giáo tỉnh Đồng Tháp mỗi năm đều có tổ chức các đạo tràng, giảng đường thuyết pháp, sinh hoạt giáo lý... Thường trực Ban Trị sự đã tập trung thực hiện các chương trình Phật học chuyên sâu về công tác hành chính Giáo hội, hoằng pháp, giáo dục, từ thiện... Về đào tạo đội ngũ tăng, ni, từ 1989 đến nay, Trường Trung cấp Phật học Đồng Tháp đã thực hiện được 9 khóa đào tạo. Nhiều hoạt động hướng dẫn Phật tử được tổ chức thường xuyên, như: thuyết pháp, pháp đàm, hướng dẫn tu học tại các đạo tràng, An cư kiết hạ, Tuần lễ Phật Đản, Vu lan,... Tăng, ni và Phật tử ở Đồng Tháp đã thực hiện nhiều chương trình nhân đạo, từ thiện, từ đó có những đóng góp đáng ghi nhận ở lĩnh vực an sinh xã hội<sup>2</sup>. Về cơ sở thờ tự của Phật giáo, số liệu thống kê Tổng điều tra cơ sở kinh tế, hành chính, sự nghiệp năm 2012 và năm 2017 cho thấy sự biến động như sau: Năm 2012, số cơ sở Phật giáo là 259, năm 2017 là 272. Như vậy, có sự gia tăng cơ sở Phật giáo ở tỉnh Đồng Tháp<sup>3</sup>.

Trước khi Ban Hướng dẫn Phật tử của Phật giáo tỉnh Đồng Tháp ra đời, hoạt động hướng dẫn Phật tử có tính tự phát và không thống nhất ở các chùa. Mỗi chùa có cách hướng dẫn Phật tử khác nhau. Ban

Hướng dẫn Phật tử ra đời ngay khi Ban trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp được thành lập năm 1982, thực hiện chức năng chuyên trách hướng dẫn sinh hoạt tu học của Phật tử trên cơ sở phụng hành giới luật, hoằng dương giáo pháp, tuân thủ các định hướng và chỉ đạo của Ban Hướng dẫn Phật tử Trung ương. Từ khi có Ban, hoạt động hướng dẫn Phật tử đi vào nề nếp, bắt đầu có những thành tựu rõ ràng<sup>4</sup>. Nhưng tổng kết công tác Phật sự sau mỗi nhiệm kỳ của Tỉnh hội Phật giáo<sup>5</sup>, và qua thực tiễn quan sát và khảo sát cho thấy có những vấn đề còn tồn tại hay phát sinh khiến cho hiệu quả của hoạt động này còn bị hạn chế.

Bài viết này tập trung khảo sát và đánh giá hiệu quả của hoạt động hướng dẫn Phật tử của Ban trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp. Trong bài viết này, khái niệm “hoạt động hướng dẫn Phật tử” được dùng để chỉ toàn bộ những hành động có chủ đích và kế hoạch của một cộng đồng Phật giáo nhằm định hướng, hỗ trợ Phật tử nâng cao tri thức về Phật giáo, chuẩn hóa thực hành nghi lễ, đồng thời thúc đẩy sự thể hiện niềm tin và lối sống Phật giáo.

Đánh giá hiệu quả của hoạt động này chủ yếu dựa vào việc phân tích, đo lường và làm rõ những chuyển biến bên trong mỗi người tham gia các chương trình hướng dẫn Phật tử. Sự chuyển biến ấy biểu hiện ở sự gia tăng về tri thức về Phật pháp, sự dấn thân tham gia các hoạt động từ thiện vì an sinh xã hội, những tiến triển về kỹ năng sống, những đánh giá cá nhân về tính thiết thực và lợi ích mà các chương trình mang lại, về những điểm còn hạn chế của các chương trình đã và đang tham gia, và sự cam kết sẽ tiếp tục tham gia các chương trình trong tương lai. Nền tảng lý luận cho xác định chủ đề, phân tích và đánh giá dữ liệu của bài viết xuất phát từ hệ lý thuyết chức năng của ngành xã hội học về tôn giáo. Cơ bản, hệ lý thuyết này cho thấy những cách thức mà tôn giáo thể hiện chức năng và vai trò đối với cá nhân và cộng đồng. Điều nổi bật là tôn giáo cung cấp một cách nhận thức về thế giới, điều chỉnh hành vi đạo đức, và hỗ trợ tín đồ ứng phó với những vấn đề gặp phải trong cuộc sống trần tục, cũng như hóa giải những lo lắng về điều gì xảy ra sau khi chết. Trong điều kiện của Phật giáo ở Việt Nam, những biểu hiện này cũng tỏ ra khá rõ ràng<sup>6</sup>.

Để đánh giá được hiệu quả hoạt động hướng dẫn Phật tử, tác giả kết hợp phương pháp nghiên cứu định tính và phương pháp nghiên cứu định lượng để thu thập và xử lý các dữ liệu. Các dữ liệu thứ cấp là các báo cáo, văn kiện của Tỉnh hội Phật giáo và Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam và các nghiên cứu có trước. Các dữ liệu sơ cấp là các dữ liệu thu thập qua phỏng vấn sâu và thực hiện điều tra với bảng hỏi. Tác giả thực hiện 20 cuộc phỏng vấn sâu đối với các tăng ni là trụ trì tại các chùa có hoạt động hướng dẫn Phật tử, các tu sĩ Phật giáo trực tiếp thực hiện công việc này, và các Phật tử tham gia các chương trình hướng dẫn Phật tử. Tác giả cũng sử dụng phương pháp quan sát để nắm được thực tiễn hoạt động này tại một số ngôi chùa trong tỉnh, đồng thời tiến hành khảo sát với bảng hỏi cấu trúc với 310 người tham gia vào các chương trình hướng dẫn Phật tử tại bốn ngôi chùa: 1) Chùa Kim Huê, 2) Chùa Phước Huệ, 3) Chùa Từ Quang (thành phố Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp), 4) Chùa Quê Hương (huyện Tam Nông, tỉnh Đồng Tháp). Các ngôi chùa này được chọn là do có diễn ra hoạt động hướng dẫn Phật tử thường xuyên và nằm ở các khu vực đô thị và nông thôn khác nhau. Tại mỗi ngôi chùa, tác giả tiếp cận ngẫu nhiên những người tham gia các chương trình hướng dẫn Phật tử tại chùa để thực hiện phiếu khảo sát.

Kết quả xử lý 310 phiếu hỏi cho cơ cấu mẫu tương đối đồng đều là chùa Từ Quang (20%), chùa Kim Huê (25,5%), chùa Phước Huệ (30,3%) và chùa Quê Hương (24,2%).

## **2. Hiệu quả của hoạt động hướng dẫn Phật tử của Phật giáo ở tỉnh Đồng Tháp**

### **2.1. Những chuyển biến chung trong Phật tử ở Đồng Tháp**

Nhờ những nỗ lực đổi mới nội dung, sáng tạo trong chương trình và mới mẻ trong hình thức thể hiện, hoạt động hướng dẫn Phật tử ở Đồng Tháp đã tạo nên những chuyển biến đáng ghi nhận trong Phật tử về tâm tính, thói quen. Một số thông tin có được từ phỏng vấn sâu minh chứng cho điều này. Khi được hỏi về hiệu quả của hướng dẫn Phật tử, cũng như những điều mà chùa muốn làm được trong thực tế, thượng tọa trụ trì chùa Linh Quang cho biết: “Hầu hết Phật tử đều vui mừng phấn khởi vì có ít nhiều chuyển hóa trong tâm tư, hoàn cảnh sống của mình. Nề

nếp và số lượng người tu tập ngày càng nhiều hơn. Riêng với trẻ em, nhiều phụ huynh vui mừng bày tỏ về nhà các em ngoan hơn đồng thời mong muốn chùa mở lớp giáo lý vào dịp hè nhiều hơn cho các em. Nếu nhà chùa không đủ khả năng chi phí, phụ huynh sẽ vận động và tự thân đóng góp” (PVS, nam, 67 tuổi). Điều này cho thấy sự đánh giá cao của các bậc phụ huynh đối với các chương trình mà nhà chùa thực hiện dành cho trẻ em. Hơn ai hết, phụ huynh là những người có thể phát hiện những thay đổi trong con em mình nhanh nhất. Một phụ huynh Phật tử ở chùa Kim Huê tâm sự: “Con tôi trước đây rất nghịch. Từ khi đem đến chùa quy y Tam bảo nó bớt nói dối với cha mẹ” (PVS., nam, 45 tuổi). Trong trường hợp người cao tuổi, một Phật tử tham gia khóa tu Niệm Phật tại chùa Vạn Bửu cho biết: “Khi tuổi già đến tôi rất lo ngại nên thường đến chùa lễ Phật và tham gia khóa tu. Sau một thời gian, tôi thấy lòng rất thanh thản vì trong 48 lời nguyện của Phật Di Đà nếu ai nhất tâm niệm Phật thì sẽ được vãng sanh về thế giới Tây phương Cực lạc” (PVS, nữ, 80 tuổi). Như vậy, sự thay đổi diễn ra đáng kể với cả trẻ em và người đã nhiều tuổi khi trực tiếp hay gián tiếp tham gia hoạt động hướng dẫn Phật tử.

Tác động tích cực của hoạt động hướng dẫn Phật tử có thể thấy qua sự *thể hiện lòng từ bi của Phật tử trong tích cực làm từ thiện*. Đây là những hoạt động diễn ra thường xuyên, có tổ chức và hoàn toàn dựa trên tinh thần tự nguyện của Phật tử. Phật tử chùa Từ Quang nấu cơm từ thiện ở bệnh viện Sa Đéc và hầu hết các chùa đều có phát gạo mỗi tháng cho người nghèo nhất là vào những dịp lễ lớn trong năm như Vu lan, Phật đản... Một cư sĩ tại gia vào ngày lễ Vu lan phát bánh mì và nước trà đá miễn phí tại nhà cho người dân cho biết: “Vào ngày lễ Vu lan hay còn gọi là ngày *xá tội vong nhân*, nhà chúng tôi phát thức ăn và uống cho người sống cũng như người chết để làm phước” (PVS., nam, 45 tuổi). Đây là những hoạt động có mục đích cụ thể. Điều đáng quý là nó mang lại lợi ích thiết thực cho người nhận được sự trợ giúp, trong khi đó mang lại niềm vui cho người thực hiện hành vi trợ giúp.

Hoạt động hướng dẫn Phật tử đã tạo ra những *thay đổi về nhận thức như làm giàu hiểu biết Phật pháp, về thế giới quan, hiểu rõ hơn về cách Phật giáo giúp ứng phó với các vấn đề của cá nhân và xã hội*.

Phật tử có những hiểu biết căn bản về Phật pháp, như khi được hỏi về cảm nhận khi nghe thuyết pháp tại chùa Phước Hưng, một nữ Phật tử tham gia chương trình hướng dẫn Phật tử ở chùa Kim Huệ cho biết: “Trước đây em không hiểu thuyết pháp là gì nên có nhận lời mời của cô bạn đến chùa dự lễ Phật đản. Khi nghe thầy giảng mới hiểu được lịch sử Phật Thích Ca ra đời để cứu khổ chúng sinh” (PVS., nữ, 20 tuổi). Các trường hợp này đều cho thấy sự thay đổi khả quan của Phật tử sau khi tham gia các chương trình hướng dẫn Phật tử. Sự thay đổi ấy vừa đáp ứng mục đích tôn giáo (làm giàu tri thức cá nhân về tôn giáo mình theo) và đáp ứng nhu cầu thế tục (dạy dỗ con trẻ trong nhà).

Hoạt động hướng dẫn Phật tử đã tạo ra những thay đổi về lối sống, hành vi đạo đức. Khi được hỏi về cảm nghĩ sau khi dự khóa tu trì chú tại chùa Phước Huệ, một cô chủ nhà hàng chay cho biết: “Trước đây tôi sống rất ích kỷ, sau nhiều lần tham dự khóa tu trì chú Đại bi, tôi thấy mở rộng lòng từ muốn giúp đỡ người khác. Tôi thường tham gia những đợt bố thí gạo cho người nghèo, thấy những người thiếu thốn không gạo ăn rất tội nghiệp” (PVS, nữ 36 tuổi). Một phụ huynh thường dắt con đến chùa Từ Quang cho biết: “Con tôi trước đây thường rất hỗn với anh chị trong gia đình. Sau thời gian đến chùa thầy trong chùa bảo phải biết đi thưa về trình. Bây giờ nó rất ngoan và biết kính trên nhường dưới” (PVS, nam 40 tuổi). Các trường hợp này đều cho thấy có những thay đổi đáng kể về lối sống và ứng xử đạo đức sau khi Phật tử tham gia các khóa hướng dẫn Phật tử tại chùa.

Hoạt động hướng dẫn Phật tử biểu hiện kết quả qua các hoạt động hướng đích xã hội của Phật tử. Từ khi Ban Hướng dẫn Phật tử của tỉnh được thành lập đến nay kết quả cho thấy có nhiều chuyển biến tích cực trong các hoạt động này. Nhiều chùa đã thành lập Ban từ thiện để hỗ trợ người nghèo, học sinh nghèo dưới nhiều hình thức khác nhau như cứu trợ bão lụt, phát tiền và gạo hàng tháng, trợ cấp học bổng, nấu cơm cho bệnh nhân, xây nhà tình thương, đắp đường, làm cầu, vận hành xe tang từ thiện, xe cấp cứu từ thiện... Nhiều sinh viên ngành y sau khi tốt nghiệp trở về phục vụ tại các bệnh viện trong tỉnh. Chùa Từ Quang tổ chức thăm hỏi chiến sĩ ngoài đảo Trường Sa... Ban Từ thiện Tỉnh hội cũng đã quyên góp các chùa trong tỉnh hàng tỷ đồng mỗi năm để giúp

người nghèo và nạn nhân thiên tai, bão lụt... Với sự hướng thiện theo giáo lý, các tôn giáo, đồng bào có đạo tích cực tham gia các hoạt động nhân đạo, từ thiện, xã hội, cùng nhân dân và chính quyền Mặt trận tổ quốc, tham gia với nhiều hình thức thiết thực như xây dựng cầu đường, xây dựng nông thôn mới, đưa lao động đi làm việc nước ngoài theo hợp đồng... đồng thời hưởng ứng tích cực các mô hình về “Phát huy vai trò các tôn giáo tham gia bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu”. Giai đoạn 2015 - 2020, các tôn giáo trên địa bàn tỉnh đã thành lập được 31 mô hình mới, góp phần giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa truyền thống của dân tộc trong giai đoạn hiện nay<sup>6</sup>.

Từ sự chuyển biến về nhận thức dẫn đến chuyển biến trong hành động. Một số Phật tử chùa Vạn Bửu sau khi nghe giảng về lòng từ bi, rất tích cực trong việc làm từ thiện, như: đem gạo, nước tương, mì gói... đến chùa để chùa bố thí cho những người nghèo vào những ngày mở đạo tràng và khóa tu. Một Phật tử tâm sự: “Trước đây tôi rất hà tiện, người nghèo đến xin tiền hay bỏ lơ đi chỗ khác. Khi nghe sư cô giảng về hai chữ từ bi tôi lấy làm hổ thẹn vì lòng bòn sẻn của mình. Bây giờ khi nghe chùa có phát quà cho người nghèo tôi cũng đóng góp dù ít hay nhiều” (PVS, nữ, 30 tuổi). Tâm sự chân thành như thế cũng là một phẩm chất của một người đã bắt đầu thấm nhuần triết lý của Phật giáo. Những kết quả trên cho thấy hoạt động của Ban Hướng dẫn Phật tử thành công khi hướng Phật tử về với Phật pháp cũng như mở rộng lòng từ thực hiện các hoạt động để hỗ trợ cứu khổ cho chúng sinh.

Nhìn chung, tác động và hiệu quả của hoạt động hướng dẫn Phật tử giúp tín đồ và quần chúng tín đồ Phật giáo gia tăng hiểu biết về chính pháp. Một Phật tử nói lên cảm nghĩ của mình sau buổi thuyết pháp về ngày lễ Phật đản (PL. 2563) tại chùa Phước Hưng (Tp. Sa Đéc): “Trước đây tôi không hiểu thuyết pháp là gì, nên có cô bạn là Phật tử dẫn dắt tôi đến nghe thuyết pháp về Lịch sử Đức Phật Thích Ca tại chùa Phước Hưng do thầy Minh Thông thuyết rất hay. Từ đó, tôi mới hiểu về Thái tử Tất-Đạt-Đa bỏ ngôi vua đi tu và sau này thành Phật để cứu độ chúng sinh” (PVS, nữ, 25 tuổi). Đây chính là công năng của việc thuyết pháp để dẫn dắt tín đồ từ những điều chưa biết đến hiểu biết sâu về Phật pháp. Sự hiểu biết đó còn thể hiện qua việc hướng dẫn

họ cách tu tập và thực hành nghi lễ đúng đắn. Do đó, quyển Phật học phổ thông của Hòa thượng Thích Thiện Hoa là những bài giảng cơ bản về cách thờ Phật, lạy Phật, cúng Phật... những giáo lý cơ bản cho người mới bắt đầu học Phật. Một Phật tử nói lên cảm nghĩ của mình sau khi nghe cô dẫn chúng chùa Từ Quang dạy cách lễ Phật: “Trước đây con không biết lạy Phật thế nào cho đúng, nhờ quý cô trong chùa hướng dẫn nên biết lạy Phật phải năm vóc sát đất như thế nào (đầu, 2 tay, 2 chân)” (PVS, nam, 20 tuổi). Từ đó, Phật tử sẽ học những giáo lý cơ bản như Tam bảo, Ngũ giới, Thập thiện... Điều này đã làm chuyển biến hành động người con của cô Phật tử sau khi được nghe thầy trụ trì giảng về ngũ giới tại chùa Kim Huê: “Sau khi nghe giới cấm sát sanh với những điều lợi và hại, con không dám bắt châu chấu để bẻ chân của nó chơi nữa” (PVS, nam, 12 tuổi).

Ngoài những thay đổi suy nghĩ và việc làm theo hướng tích cực, việc hiểu biết giáo lý giúp Phật tử tránh được những hành vi mê tín dị đoan, tu tập theo tà đạo hoặc tà thuyết. Tỉnh hội nói chung và Ban Hướng dẫn Phật tử nói riêng có vai trò quan trọng trong việc hướng dẫn Phật tử theo đúng chính pháp cũng như những thay đổi về nhận thức để hướng đến các giá trị thuộc về chân, thiện, mỹ.

Trên đây là những thông tin ghi nhận trên diện khảo sát rộng. Dưới đây, tôi đi sâu vào phân tích các dữ liệu thu thập được khảo sát tập trung tại bốn ngôi chùa đã chọn.

## ***2.2. Đánh giá hiệu quả của hoạt động hướng dẫn Phật tử tại 4 ngôi chùa được khảo sát***

Qua khảo sát các ngôi chùa đã chọn, chúng tôi thu được những kết quả đáng chú ý sau đây về tác động và hiệu quả của hoạt động hướng dẫn Phật tử:

### ***2.2.1. Đánh giá của Phật tử về các chương trình hướng dẫn Phật tử***

Chúng tôi đặt câu hỏi với người tham gia hoạt động hướng dẫn Phật tử tại các chùa khảo sát về những điểm họ đánh giá cao sau khi trải nghiệm các hoạt động này. Kết quả cụ thể như sau:

Phân tích tương quan giữa các nội dung hướng dẫn Phật tử tại bốn chùa cho thấy: tỷ lệ cao nhất là việc các chùa dạy cho người tham gia

cách áp dụng Phật pháp vào đời sống thực tiễn (62,8%), tiếp đến là dạy về làm từ thiện, công đức (51,5%), dạy các nguyên tắc hành xử đạo đức theo Phật pháp (38,5%),... Tỷ lệ thấp nhất rơi vào các nội dung dạy các kỹ năng sống (13,6%), hướng dẫn ăn chay và rèn luyện sức khỏe (21,4%). Đáng chú ý, nội dung giảng pháp tại các chùa không phải là điểm đánh giá cao nhất, dù là nội dung quan trọng của hướng dẫn Phật tử, chỉ đạt 47,2%.

Đánh giá về chương trình đã tham gia, kết quả khảo sát cho thấy việc dạy cách áp dụng Phật pháp vào đời sống thực tiễn chiếm tỷ lệ cao nhất với 62,8% và việc dạy cách làm từ thiện, công đức chiếm 51,5%. Tiếp theo là nội dung giảng pháp cũng nhận được sự đánh giá cao của người trả lời với 47,2% và việc dạy các nguyên tắc hành xử đạo đức theo Phật giáo với 38,5%. Ngoài khảo sát định lượng trên, những phỏng vấn sau đây bổ sung cho kết quả trên. Cô N.T.D là nhân viên ngân hàng thường hay sinh hoạt tại chùa Kim Huệ là do: “Thầy trụ trì... rất thông suốt những vấn đề chúng tôi thắc mắc về Phật pháp cũng như Phật sự” (PVS, nữ, 30 tuổi, Tp. Sa Đéc). Vào dịp mở khóa tu Một ngày an lạc tại chùa Quê Hương ở huyện Tam Nông, mặc dù rất xa nhưng những Phật tử ở Tp. Sa Đéc lại hay thường xuyên thuê xe đến đạo tràng này. Phật tử N.T.P.L đến chùa thường xuyên cho biết: “Thầy Phước Huệ hát rất hay, xen vào giữa khóa tu thầy hay dạy Phật tử hát những bài về Phật giáo rất có ý nghĩa. Về nhà tôi thường hát lại cho cả nhà nghe, nên mặc dù họ không đi được nhưng cũng rất mến mộ thầy trụ trì” (PVS, nữ, 22 tuổi, Tam Nông). Như vậy hiệu quả của hoạt động hướng dẫn Phật tử cũng xuất phát từ sự mến mộ cá nhân đối với người tu hành.

Chùa Từ Quang tọa lạc tại trung tâm Tp. Sa Đéc, ở tại mặt tiền đường Nguyễn Sinh Sắc nên việc đi lại rất dễ dàng. Phật tử N.V.Đ. buôn bán ở chợ cho biết: “Hầu như mỗi ngày tôi đến chùa làm công quả... Sau khi bán đồ ngoài chợ buổi sáng, đến chiều và tối tôi hay đến chùa” (PVS, nam, 40 tuổi, Tp. Sa Đéc). Một trường hợp khác là người có nghề làm bột và hay đến chùa Phước Huệ nghe Pháp cho biết: “Chùa Phước Huệ có trường Trung cấp Phật học nên tôi thường hay đến dự thỉnh. Quý vị giáo thọ sư giảng rất hay, tôi thích nhất là

môn Phật pháp căn bản, nhờ vậy tôi hiểu được một số giáo lý cơ bản của Phật pháp” (PVS, nam 50 tuổi, Sa Đéc). Những câu trả lời như trên đã minh chứng phần nào về những vấn đề được nêu ra trong bảng khảo sát.

### 2.2.2. *Đánh giá của người tham gia các hoạt động hướng dẫn Phật tử về mặt lợi ích cho bản thân*

Khi hỏi người tham gia các hoạt động hướng dẫn Phật tử rằng Phật giáo giúp ích gì cho bản thân mình, chúng tôi nhận được kết quả trả lời như sau: tỷ lệ người đồng ý rằng Phật giáo giúp mình có đời sống an lạc là cao nhất (80,9%). Một Phật tử chùa Phước Huệ tâm sự: “Trước đây ai làm việc gì trái ý con thường tranh cãi với họ. Bây giờ, những lúc đó con thường niệm Phật và tránh đi nơi khác để không có gì đáng tiếc xảy ra. Lúc ấy con thấy lòng rất nhẹ nhàng” (PVS., nữ, 25 tuổi). Điều này phản ánh sự tâm đắc của các cá nhân với những điều Phật giáo mang lại họ, đặc biệt là trong bối cảnh xã hội có nhiều biến động và người dân phải đối mặt với nhiều rủi ro hơn so với giai đoạn trước đây. Tiếp đến, trên 50 % số người được hỏi đồng ý rằng Phật giáo giúp cho cá nhân sống có ích cho người khác và cho xã hội (52,4%) và hướng dẫn các hành vi ứng xử có đạo đức (52,1%). Một Phật tử chùa Từ Quang cho biết: “Sau khi nghe thầy giảng về lợi ích của sự bố thí, con hay đem quần áo cũ đến Quầy hàng miễn phí trước cửa chùa để cho người nghèo. Con rất tâm đắc đến hàng chữ để trước quầy hàng “dù cho đi, thiếu đến lấy” rất ngắn gọn và đầy đủ ý nghĩa” (PVS., nam, 18 tuổi). Những kết quả nói trên cho thấy sự quan tâm tham gia vào các khóa tu hay chương trình hướng dẫn Phật tử có xuất phát từ nhận thức cá nhân các Phật tử về lợi ích mà tôn giáo này mang lại.

Tiếp đến, người tham gia trả lời khảo sát cũng đồng ý rằng Phật giáo giúp nhìn nhận rõ hơn về bản chất của con người và cuộc sống (27,8%). Đây chính là sự ghi nhận về giá trị nhận thức của tôn giáo nơi các Phật tử hay người có cảm tình với Phật giáo. Bên cạnh đó, có 24,6% người tham gia trả lời đồng ý rằng Phật giáo dạy cách xây dựng và bảo vệ gia đình, giáo dục con cái; 23,9% đồng ý rằng Phật giáo giúp họ ứng phó với căng thẳng, khó khăn, khổ đau gặp hằng ngày. Một Phật tử chùa Kim Huệ tâm sự: “Mỗi khi trong nhà xảy ra bất hòa,

con thường niệm chú Đại bi, nhờ Phật lực gia hộ nên mọi việc rồi cũng qua đi” (PVS., nữ, 40 tuổi). Ngoài ra, 15,2% người trả lời đồng ý rằng tham gia hoạt động hướng dẫn Phật tử tại chùa, họ được dạy cách chăm sóc sức khỏe bản thân, và 2,3% được dạy cách làm kinh tế. Như vậy, bên cạnh những ý nghĩa về mặt nhận thức và đạo đức, điều mà người được hỏi ghi nhận ở Phật giáo còn là những gì mà tôn giáo hỗ trợ họ trong các vấn đề mà cuộc sống thế tục đặt ra.

Điều cần nói thêm ở đây là chính từ việc tham gia các chương trình hướng dẫn Phật tử, đặc biệt là sự kết hợp giảng về Phật pháp, sự ứng dụng Phật pháp vào cuộc sống, và các kỹ năng sống, Phật tử cũng nhìn rõ những gì Phật giáo mang lại cho họ một cách thiết thực.

Tiếp đến nội dung hỏi người tham gia khảo sát liên quan đến quan niệm của họ về vai trò của Phật giáo giúp ứng phó với các vấn đề của cá nhân và xã hội. Kết quả như sau: vai trò của Phật giáo đối với cộng đồng, xã hội được nhiều người ghi nhận nhất là ở phương diện giúp xây dựng đời sống chung hài hòa, an lạc, nhân văn (71,8%) và xây dựng và củng cố nền tảng đạo đức xã hội (70,2%). Có lẽ đây là những điều những người được hỏi thấy tâm đắc nhất với Phật giáo và cũng là những gì thu hút họ đến và gắn bó với Phật giáo. Một nữ Phật tử ở chùa Phước Huệ nói về cảm nghĩ của cô qua bài học về bố thí, cúng dường: “Trước đây, khi gặp những người nghèo tàn tật bên đường, tôi thường đi phớt qua, nhưng từ khi biết phát triển lòng từ bi tôi thường để vào tay họ một ít tiền” (PVS., nữ, 18 tuổi). Trường hợp này cho thấy sự chuyển hóa trong một người sau khi được tiếp nhận Phật pháp nhờ tham gia hoạt động hướng dẫn Phật tử tại chùa.

Tiếp đến là những đánh giá về Phật giáo trong giúp các thành viên trong cộng đồng gia tăng sự đoàn kết, gắn bó và tương trợ lẫn nhau (54,7%). Các vai trò khác chiếm tỷ lệ ít hơn, cụ thể: giúp hóa giải xung đột, xây dựng hòa bình (29%); giúp ngăn chặn, hạn chế tệ nạn xã hội (27,2%), giúp bảo vệ môi trường tự nhiên (11,7%) và giúp giảm thiểu các tác động của thiên tai (10,7%). Mặc dù tỷ lệ nhỏ hơn nhưng vẫn có thể ghi nhận sự tích cực về những gì mà Phật giáo có thể giúp ích cho xã hội. Trong cơn bão lụt ở miền Trung vừa qua, hầu như các chùa đều có để thùng từ thiện trước chính điện để có

tiền cứu trợ. Một Phật tử chùa Từ Quang cho biết: “Hôm nay em đi theo xe hàng chở đồ cứu trợ ra miền Trung, nhiều Phật tử trong chùa đi theo phát quà vì chúng em thực hành lời Phật dạy về hạnh bố thí” (PVS., nam, 34 tuổi).

Một chi tiết khác có thể nói lên hiệu quả của các chương trình hướng dẫn Phật tử là việc người ta tiếp tục tham gia các chương trình này sau các năm. Kết quả xử lý dữ liệu cho thấy 91,2% số người được hỏi họ đã từng tham gia các chương trình trước đây, trong khi chỉ có 8,8% nói đây là lần đầu tiên tham gia.

### *2.2.3. Đánh giá của người tham gia về sự đáp ứng kỳ vọng từ các hoạt động hướng dẫn Phật tử*

Một cách khác để chúng tôi đo hiệu quả của các chương trình hướng dẫn Phật tử là hỏi người trả lời về mức độ mà chương trình đã đáp ứng so với kỳ vọng của họ. Kết quả như sau: phần lớn người được hỏi cho biết chương trình đã đáp ứng kỳ vọng của họ với 87,2% và có mặt đáp ứng tốt, có mặt đáp ứng chưa tốt là 8,5%. Rất ít người đánh giá là chương trình đáp ứng chưa tốt kỳ vọng của mình (0,7%). Điều này cũng logic với thông tin ở trên cho thấy phần lớn người đã từng tham gia các hoạt động hướng dẫn Phật tử tiếp tục tham gia các chương trình các năm tiếp theo. Để kiểm chứng điều đó, chúng tôi hỏi liệu người trả lời có tiếp tục tham gia các khóa học, chương trình hướng dẫn Phật tử trong tương lai không? Kết quả cho thấy, với những đánh giá khá tốt về chương trình, người được hỏi cho biết sẽ tiếp tục tham gia các chương trình trong tương lai chiếm tỷ lệ lớn với 94,4% số người được hỏi. Một thiếu niên Phật tử tham gia chương trình Khóa tu mùa hè tại chùa Quê Hương cho biết: “Em thích tham gia Hội trại hè tại chùa này vì có cô dạy hát rất vui, lại dạy chúng em những bài giáo lý ngắn dễ thực hành trong những đêm đốt lửa trại, nên hè nào em cũng đến dự” (PVS., nam, 15 tuổi).

Số người cho biết sẽ không tiếp tục tham gia các chương trình này chiếm tỷ lệ nhỏ là 5,6% với các lý do được đưa ra: chưa hài lòng với cách làm việc của chùa, của tăng, ni; muốn tìm chương trình khác phù hợp với mong muốn của mình hơn; tốn kém về tiền bạc và thời gian; hay không đủ điều kiện về sức khỏe. Hai ý đầu tiên là những điểm cần

lưu ý để tìm giải pháp khắc phục những hạn chế của hoạt động hướng dẫn Phật tử do Phật tử chỉ ra.

Những kết quả trên cho phép đưa ra nhận định rằng các chương trình hướng dẫn Phật tử bốn ngôi chùa được khảo sát đã đạt được sự ổn định về nội dung, hình thức, từ đó dẫn đến khả năng đáp ứng cao nhu cầu và lợi ích thiết thực nơi Phật tử. Một số hoạt động được Phật tử đánh giá cao, chẳng hạn như đó là hình thức giúp mở rộng ảnh hưởng xã hội của Phật giáo nên mang lại nhiều hiệu quả như giảm tệ nạn xã hội, giảm tỷ lệ hộ nghèo, giúp bảo vệ môi trường, biến đổi khí hậu,...

Sau cùng, chúng tôi tìm hiểu nhận định và đánh giá của người tham gia vào các hoạt động hướng dẫn Phật tử. Có một số nhận định của người tham gia các hoạt động hướng dẫn Phật tử tại bốn ngôi chùa cần lưu ý là có tới 69,8% người được hỏi đồng ý rằng “nên đổi mới nội dung và hình thức của hoạt động này”; 69,8% đồng ý rằng “nên có mô hình thống nhất giữa tất cả các chùa cho hoạt động này” và đặc biệt là 98% đồng ý rằng: “nên mở rộng hơn nữa để có nhiều đối tượng trong xã hội có thể tham gia”. Những thông tin trên một mặt cho thấy đánh giá đa phần là tích cực của người tham gia đối với các chương trình hướng dẫn Phật tử. Mặt khác, những thông tin này cũng cho thấy vẫn có nhiều người mong muốn thấy sự đổi mới hơn nữa với các chương trình họ đã tham gia, hoặc họ thấy các chương trình hướng dẫn Phật tử vẫn thiếu nhất quán, hoặc các chương trình hướng dẫn Phật tử vẫn hạn hẹp, chưa vươn tới số đông quần chúng. Đây là những điểm đáng lưu ý cho việc xác định vấn đề và tìm kiếm giải pháp phù hợp.

### **Kết luận**

Từ khi thành lập vào năm 1982, Ban Hướng dẫn Phật tử của Ban trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp đã thực hiện nhiều chương trình để thúc đẩy hoạt động này, biểu hiện cụ thể ở công tác đào tạo giảng sư, trẻ hóa đội ngũ lãnh đạo, định hướng và hỗ trợ hoạt động hướng dẫn Phật tử tại các chùa. Ban hướng dẫn Phật tử ngày càng làm mới và đa dạng hóa các nội dung và hình thức hướng dẫn Phật tử, đồng thời tìm cách nâng cao hiệu quả của hoạt động này.

Sự chuyển biến trong Phật tử là người đã tham gia các chương trình hướng dẫn Phật tử đã được nhận diện, phân tích và đánh giá qua khảo sát thực tiễn. Điều nổi bật là sự ghi nhận rất tích cực từ phía người tham gia các chương trình hướng dẫn Phật tử. Nhiều người đánh giá cao các chương trình này và khẳng định sẽ tiếp tục tham gia trong tương lai. Nhìn từ diện rộng, các chương trình này đã tạo ra một phong trào tu học rộng rãi trong Phật tử ở tỉnh Đồng Tháp, gây nên chuyển biến từ nhận thức về Phật pháp cho đến việc đẩy mạnh, sáng tạo và đa dạng hóa các hoạt động hướng đích xã hội nơi cộng đồng Phật tử, như: làm từ thiện xã hội, hỗ trợ an sinh xã hội và tham gia bảo vệ môi trường.

Khảo sát của chúng tôi cũng cho thấy có những vấn đề tồn tại làm hạn chế hiệu quả của hoạt động hướng dẫn Phật tử ở tỉnh Đồng Tháp. Một số vấn đề nổi bật có thể nêu ra. Thứ nhất, có sự thiếu đồng đều trong tổ chức và thực hiện các hoạt động hướng dẫn Phật tử. Hiện nay các chương trình hướng dẫn Phật tử có xu hướng tập trung ở các ngôi chùa nổi tiếng, nằm ở thành thị nơi có đông dân cư, và ít được triển khai thường xuyên tại các ngôi chùa nằm ở vùng sâu, vùng xa. Thứ hai, có đội ngũ tăng ni làm công việc này có xu hướng bị già hóa. Điều này cũng dẫn đến những hạn chế trong tận dụng thế mạnh của công nghệ thông tin vào các hoạt động hướng dẫn Phật tử. Thứ ba, vẫn có sự chưa nhất quán và đồng đều về các nội dung hướng dẫn Phật tử được triển khai theo định hướng và chỉ đạo của Ban Hướng dẫn Phật tử Trung ương. Vẫn có hiện tượng là các ngôi chùa mạnh về nội dung nào thì tập trung và thường xuyên thực hiện nội dung đó.

Để có thể đẩy mạnh hơn nữa hiệu quả của hoạt động hướng dẫn Phật tử, nghiên cứu này gợi ý rằng Ban Hướng dẫn Phật tử tỉnh Đồng Tháp cần được trẻ hóa và có sự góp mặt của tăng ni nhiều hơn Phật tử. Việc đẩy mạnh công tác đào tạo, huấn luyện giảng sư, tăng ni là trụ trì và thường trụ tại các ngôi chùa là rất cần thiết để triển khai hoạt động này trong địa bàn tỉnh. Do nhu cầu tu học của Phật tử tại các ngôi chùa trong tỉnh có chiều hướng gia tăng, đồng thời Phật tử tìm đến các chương trình này ngày càng đa dạng về độ tuổi, nghề nghiệp, trình độ học vấn, v.v... nên cần có sự đổi mới liên tục và tùy chỉnh nội dung và hình thức cho phù hợp với nhu cầu của Phật tử. Sau cùng, hiệu quả

của hoạt động hướng dẫn Phật tử có thể quan sát được qua các hoạt động dân thân làm từ thiện, hỗ trợ an sinh xã hội, và bảo vệ môi trường. Để đẩy mạnh hiệu quả của hoạt động này, do đó giải phóng được nguồn lực Phật giáo, cần có sự tăng cường hợp tác giữa Tỉnh hội Phật giáo, tăng ni ở các ngôi chùa và chính quyền địa phương./.

---

#### CHÚ THÍCH:

- 1 Thích Phước Huệ (2017), *Những cơ sở Phật giáo tỉnh Đồng Tháp xưa và nay*, Nxb. Phương Đông, Thành phố Hồ Chí Minh.
- 2 Ban Hướng dẫn Phật tử tỉnh Đồng Tháp (2014), *Báo cáo công tác Phật sự năm 2014*; Ban Hướng dẫn Phật tử tỉnh Đồng Tháp (2017), *Báo cáo Tổng kết 35 năm thành lập Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp (1982 -2017)*.
- 3 Tổng cục Thống kê (2013). *Báo cáo Tổng điều tra cơ sở kinh tế, hành chính, sự nghiệp năm 2012*, Nxb. Tổng cục Thống kê, Hà Nội; Tổng cục Thống kê (2018). *Báo cáo Tổng điều tra cơ sở kinh tế, hành chính, sự nghiệp năm 2017*, Nxb. Tổng cục Thống kê, Hà Nội.
- 4 Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp (2017), *Báo cáo Tổng kết hoạt động Phật sự nhiệm kỳ VII (2012 - 2017)*; Văn kiện Đại hội Đại biểu Giáo hội Phật giáo Việt Nam Tỉnh Đồng Tháp lần thứ VIII nhiệm kỳ 2017 – 2022.
- 5 Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp (2018), *Báo cáo tổng kết hoạt động Phật sự 2018, phương hướng hoạt động Phật sự năm 2019*.
- 6 Hoàng Văn Chung (chủ biên, 2019), *Một số giá trị và chức năng cơ bản của Phật giáo trong xã hội Việt Nam hiện nay*, Nxb.Khoa học xã hội, Hà Nội.

#### TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Hướng dẫn Phật tử Trung ương (2018), *Kế hoạch Khóa bồi dưỡng và khóa tu chuyên ngành Hướng dẫn Phật tử khu vực miền Trung & Tây nguyên*, lưu hành nội bộ.
2. Ban Thông tin Truyền thông Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp, *Phật giáo Đồng Tháp: Đoàn kết-ôn định-phát triển*, truy cập tại: <https://www.phatgiaodongthap.vn/2018/11/phet-giao-ong-thap-oan-ket-on-inh-phet.html>, truy cập ngày 25/5/2021.
3. Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp (2017), *Báo cáo Tổng kết 35 năm thành lập Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp (1982 - 2017)*
4. Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thành phố Sa Đéc (2014), *Báo cáo Tổng kết hoạt động Phật sự 2014, Phương hướng hoạt động Phật sự năm 2015*.
5. Giáo hội Phật Giáo Việt Nam, Ban Hướng dẫn Phật tử Tỉnh Đồng Tháp. (2014), *Báo cáo công tác Phật sự năm 2014*, Ban Hướng dẫn Phật tử tỉnh Đồng Tháp.
6. Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp (2017), *Báo cáo Tổng kết hoạt động Phật sự nhiệm kỳ VII (2012 - 2017)*, Văn kiện Đại hội Đại biểu Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp lần thứ VIII nhiệm kỳ 2017 – 2022, Văn phòng Ban Trị sự tỉnh Đồng Tháp.

7. Giáo hội Phật giáo Việt Nam tỉnh Đồng Tháp (2018), *Báo cáo tổng kết hoạt động Phật sự 2018, phương hướng hoạt động Phật sự năm 2019*, Văn phòng Ban Trị sự chùa Phước Hưng, Tp. Sa Đéc, Đồng Tháp.
8. Thích Phước Huệ (2017), *Những cơ sở Phật giáo tỉnh Đồng Tháp xưa và nay*, Nxb. Phương Đông, Tp. HCM.
9. Thích Phước Huệ (2008), *Phật pháp vào đời (tập 1, 2, 3)*, Nxb. Tổng hợp, Tp. HCM.
10. Thích Huệ Nghiêm (2017). *Đại hội Phật giáo tỉnh Đồng Tháp nhiệm kỳ VIII (2017 - 2022)*, Cơ sở dữ liệu số Giáo hội Phật giáo Việt Nam: <https://vbgg.vn>, nguồn: [giacngo.vn](http://giacngo.vn), ngày 4/9/2018, truy cập ngày 20/11/2019.

## Abstract

### BUDDHISTS INSTRUCTION OF THE BUDDHIST SANGHA OF DONG THAP PROVINCE AT PRESENT

**Tran Cao Loc**

*Candidate PhD. for Religious Studies Dept.  
Graduate Academy of Social Sciences*

Buddhism was introduced to Dong Thap in the seventeenth century. Through the expansion process, it has had many meaningful contributions to the “protection of the nation and people”. Today, the Vietnam Buddhist Sangha in Dong Thap province has inherited the achievements of the past, promoted the education and training of monks and nuns at all levels of Buddhism, organized many forms of teaching Dharma to Buddhists at teaching classes, retreats. In addition to teaching Dharma, monks and nuns also guide Buddhists to charitable activities. However, there is a lack of research on Buddhism in Dong Thap, research on the effectiveness of activities to guide Buddhists in particular. Thus, this study indicates the actual activities of Buddhists guidance in particular and the situation of Buddhism in Dong Thap province in general. This article is the result of a practical survey of Buddhists guidance in the province, the effectiveness of this activity. It helps to promote strengths, solutions to overcome limitations so the Buddhists' instructions become more and more effective.

**Keywords:** Instructions; Buddhists; Buddhism; Dong Thap.